

An illustration of a room with a window. In the foreground, there is a tall, light blue rectangular box with a red interior and a red arrow pointing right on its top flap. To the right of the box is a clear glass with a scalloped pattern. The background shows a window with a view of a building with several lit windows. The overall color palette is dark blue and teal.

NRK

Metoderapport skup 2021

Mannen som ikke ble savnet

Henriette Mordt, Ingeborg Rygh Hjorthen,
Olav Holger Næss og Ingrid Reime.

Innledning.....	3
Det første tipset	3
Hvem var denne mannen?	4
Gode researchere	4
Jakten på mer informasjon: Å rekonstruere et liv.....	5
Intervju med politiet.....	6
Jakten på folk som kanskje kunne vite mer	6
På tur i mannens nabolag	7
Tall og statistikk	7
Jakten på forlovere.....	7
Sosiale medier	8
Hva skal det bli til?.....	8
Koble på et team	8
Jakten på flere svar: posten, pensjonen og den ukjente adressen	9
NAV.....	9
Posten.....	10
Skatteetaten	11
Bursdagshilsen i avisa.....	12
Professoren	12
En sak med mange etiske vurderinger	12
Familien	13
Men hva med alle detaljene?	13
Bilder	14
Lukkede kilder	14
Lukt.....	15
Hvem nådde vi, og hva oppnådde vi?	15
Rekkevidde	15
Spørretimen.....	16
NAV vil samarbeide med andre.....	16
Hvordan fortelle historien?	17
Nå ungt	17
Visuelt.....	17
Språk.....	18
Oppfølgere.....	18
Hva har vi lært?	18

Innledning

I 2019 ble politiet kontaktet av en vaktmester i et borettslag et sted i Oslo. Han måtte inn i en leilighet for å gjøre noe arbeider. Men han fikk ikke tak i mannen som bodde der. Politiet tok seg inn i leiligheten. Der fant de mannen død.

I kjøleskapet fant de en melkekartong fra 2011. For mannen hadde ligget død i leiligheten lenge. Så lenge som ni år. Uten at noen oppdaget det.

Hvordan er det mulig?

NRK Østlandssendingen har i samarbeid med research-avdelingen i NRK fortalt historien om denne mannen, og om hvordan det digitale samfunnet rundt på mange måter tilrettela for at det kunne skje at mannen lå død i så mange år uten å bli funnet.

I møte med en mur av taushet hos kilder, familien til mannen og offentlige etater, har vi ved hjelp av journalistiske metoder og søk i historisk skattedata, gamle digitaliserte aviser og grunnbok fra Digitalarkivet gjort den møysommelige jobben med å rekonstruere en død manns liv.

Journalist **Henriette Mordt**, tlf: 911 311 52

Reseracher **Ingeborg Rygh Hjorthen**, tlf: 41238011

Researcher **Olav Holger Næss**

Illustrasjoner **Ingrid Reime**

Reportasjeleder **Anette Holth Hansen**

Mannen som ikke ble savnet: <https://www.nrk.no/osloogviken/xl/1.15337692>

Det første tipset

Like før jul i 2020 fikk NRK et anonymt tips. En mann var funnet død på i en navngitt gate i Oslo. Mannen hadde ligget død lenge, mente tipseren. I ni år. Tipset kom fra en anonym e-post-adresse.

Kunne det virkelig stemme?

Det første vi måtte gjøre var å få det bekreftet. Vi forsøkte å komme i kontakt med tipseren, uten hell. Neste telefon gikk til politiet. De kunne bekrefte at tipset stemte. Men de hadde ikke mye mer informasjon å gi på nåværende tidspunkt. Det var tross alt 22. desember og de fleste hadde allerede tatt juleferie.

På dette tidspunktet ante vi ikke hva dette skulle bli til. Det kunne ha endt opp som en enkel nyhets sak med overskriften "*Mann funnet død etter ni år*". Det er ganske oppsiktsvekkende i seg selv, og med bekreftelsen fra politiet kunne vi ha publisert en slik sak.

Men et spørsmål ble hele tiden stilt i redaksjonen; hvordan er det i det hele tatt mulig? Hvordan kan en person bli liggende i så mange år, i en leilighet i hovedstaden, uten at et eneste annet menneske merker det?

I den første e-posten Henriette Mordt sendte til nyhetssjef Bjørnar Brechan i NRK Østlandssendingen, 22. desember 2020, ble disse spørsmålene stilt:

- *Hvem har betalt for den leiligheten ni år, uten å sjekke opp at personene lever? Hvem har betalt strømmen? Kommunale avgifter? Kan auto-trekk bare rulle å gå i ni år? Samme med støtte fra NAV?*
- *Hvordan har ingen naboer merket noe; lukt? Reklame foran døren? Stod lyset alltid på?*
- *Hvem var det som til slutt valgte å ta seg inn i leiligheten? Hvorfor, etter ni år?*

Vi ble enige internt om å holde an saken litt. Og så skulle vi få et intervju med Grete Lien Metlid, leder for etterretning og etterforskning, på nyåret.

Hvem var denne mannen?

Før vi fikk noe mer ut av politiet hadde vi veldig lite å gå på. Vi visste det var en mann. Vi visste hvilken gate han bodde i. Det er en gate med veldig mange adresser. Men vi visste ikke hva slags informasjon vi ville få av politiet. Skulle vi fortelle denne historien, måtte vi vite hvem mannen var.

Henriette, som var hovedjournalist i saken, fikk Metlid på telefonen for litt bakgrunnsinformasjon før selve intervjuet. Metlid opplyste om at de ikke ville si hvem mannen var av hensyn til familie og pårørende. De hadde likevel en del andre opplysninger til oss. Vi fikk vite at:

- Han ble funnet død i mars 2020.
- Han var pensjonist og norsk statsborger.
- Hadde tidligere fått støtte av NAV og var uføretrygdet da han døde.
- Pensjonen hans ble stanset en gang i 2018.
- Han ble erklært bostedsløs omtrent på samme tidspunkt.
- Han eide selv leiligheten han bodde i.

Men altså ikke noe navn. Disse opplysningene gjorde oss i tillegg enda mer nysgjerrig. Om han ble erklært bostedsløs allerede i 2018, hvorfor ble han ikke funnet før?

Gode researchere

Vi ville fortsatt ha tak i et navn. For å fortelle historien til denne mannen trengte vi jo å vite hvem han var. Med de få opplysningene vi hadde tok vi kontakt med research-avdelingen i NRK.

Olav Holger Næss og Ingeborg Rygh Hjorthen ble koblet på. Utfordringen var å komme fra anonymt tips til å sirkle inn riktig person.

Et tips på en adresse som vi hadde fått førte oss først til feil person. Et lite blindspor. Vi skjønnte fort at det ikke kunne være riktig person da en nylig avdød kvinne hadde bodd der.

Grundig og systematisk kombinasjon av søk i eiendomsregister og folkeregister ble nøkkelen. Vi søkte etter leiligheter i borettslagene som var solgt etter mars 2020. Det er litt komplisert for borettslag, men det tok ikke veldig mange timene før vi fant et skifteoppgjør der eieren

frem til 2020 var registrert død i 2011. Når vi fant igjen mannen i listen over anmeldte dødsfall publisert i 2020, men med dødsdato i 2011, var vi i mål.

Nå hadde vi navn og fødselsdato, som vi siden fikk bekreftet.

Jakten på mer informasjon: Å rekonstruere et liv

Det var nå selve informasjonshentingene begynte. For en ting er navn og alder. Men hvem var han egentlig? Hvordan endte han opp så alene, at ingen la merke til at han døde?

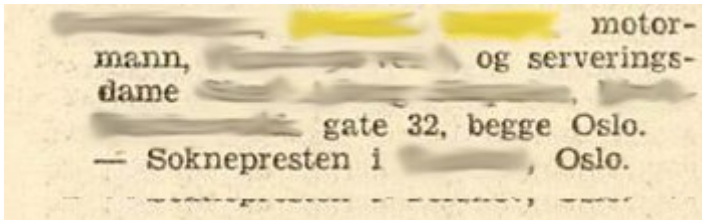
Vi fortsatte jakten i digitale kilder. Med navn og fødselsdato kunne vi gå til Folkeregistret for å hente navne- og flytthehistorikk. Vi så at han var født utenfor Norge. Sannsynligvis av norske foreldre, men disse klarte vi ikke å finne.

Vi fant mannen i Pipl, en personsøkemotor vi abonnerer på, med tidligere telefonnumre. Pipl har siden mistet mye verdi som researchverktøy, etter at de valgte å fjerne informasjon om EU-borgere som et resultat av GDPR-reguleringer.

Ingeborg jobber også som researcher for dokumentarserien Ukjent arving på NRK. For å finne ut mer om vår mann, brukte hun mange av de samme teknikkene som i dette programmet. Altså sjekke alle mulige tilgjengelige historiske og nåværende kilder og registre, og følge biter med informasjon for å danne et bilde av et levd liv:

- Ved å søke i **historiske skattedata** kunne vi se hvordan pensjon/støtte så ut til å ha gått rett inn på konto, og skatt ble betalt flere år etter hans død.
- **Skifteoppgjøret** inneholdt informasjon om hvem som hadde overtatt leiligheten der han ble funnet, det ga oss navn på tre barn fra forskjellige ekteskap.
- Vi søkte videre på navn i gamle **digitaliserte aviser** fra Nb.no <https://www.nb.no/search?mediatype=avis>. Vi fant familieinfo gjennom bryllupslysninger i Norsk Lysningsblad. Lysningene ga også informasjon om adresser og yrkesbetegnelsen, «motormann».
- Han var gift flere ganger, og vi kunne følge familiene gjennom for eksempel dødsannonser. Her holdt vi også nesten på å ta feil av en mann med samme navn med et lignende yrke, så vi måtte holde tunga rett i munn.
- Familiene kunne vi så nøste opp og finne igjen i **Folkeregisteret** når vi hadde funnet navn og fødselsdato gjennom søk i andre kilder.
- Vi fikk **innsyn i gammelt hovedregisterkort fra Folkeregisteret**, som viser gammel adressehistorikk som ikke er digitalisert i digitalt Folkeregister. Disse kan man bestille innsyn i via Skatteetatens pressevakt, men det er en utfordring at Skatteetaten ikke anser dato for flytthehistorikk som en opplysning pressen har krav på innsyn i. Dermed kunne vi se *hvor* han hadde bodd, men ikke *når* han hadde flyttet. Ved en inkurie ble dette sendt til NRKs Altinn-konto, som nesten bare K-sjefen har tilgang til, så det tok litt tid før Ingeborg fikk det ut.
- Vi fulgte adressehistorikken i **digitaliserte adressebøker for Oslo**, hvor vi kunne se når han hadde flyttet, og kunne følge familien og se når de flyttet fra hverandre: <https://www.nb.no/search?mediatype=tidsskrift&seriestitle=adressebok>.

- Verdifulle opplysninger fant vi også gjennom adressehistorikken ved å hente ut **gammel grunnbok fra Digitalarkivets selvbetjeningsløsning** på hans tidligere adresser. <https://media.digitalarkivet.no/self-service/grbb>. Her fant vi mer informasjon om eiere, leieavtaler og pant for adressene der han hadde bodd.
- Vi fant ham ikke gravlagt i Oslo i **Oslo kommunes søketjeneste over gravplasser**: <https://www.begravdeioslo.no/>

Bildetekst: Lysning om ekteskap fra Norsk Lysningsblad.

Intervju med politiet

I samme tidsrom, 5.januar 2021, hadde vi en intervjuavtale med Grete Lien Metlid, leder for Etterretning og etterforskning i Oslo politidistrikt. Med var kameramann Hallgeir Braastad, slik at vi fikk alt på film. I løpet av intervjuet fikk vi en rekke nye opplysninger:

- Politiets opplysninger viste at han trolig har bodd veldig isolert. Det kan se ut som han har levd et liv uten kontakt med familie eller andre.
- Naboer trodde han hadde flyttet.
- Det var noe post i postkassa fra 2013.
- Det var en vaktmester som forsøkte å komme i kontakt med ham fordi det skulle gjøres arbeider i borettslaget. Denne vaktmesteren kontaktet politiet.
- Familien ønsket ikke å snakke med oss. De var informert om at det kunne bli en sak, og hadde forståelse for det. Men de ønsket ikke å bidra.
- Regninger ble betalt på autotrekk.

Jakten på folk som kanskje kunne vite mer

Samtidig som vi jobbet med å få en oversikt på hvem mannen var gjennom digitale kilder, bestemte vi oss for å bruke den gode gammeldagse metoden; prate med folk. Henriette laget en liste med folk som kunne kontaktes, personer vi tenkte kunne vite noe eller som bodde i nærheten. Listen inneholdt naboer, lederen i borettslaget og andre som hadde en tilknytning. Men den inneholdt ikke familiemedlemmer. Vi vil gå nærmere inn på dette i avsnittet om etikk.

Den første på listen var styrelederen i borettslaget. Det ble en kort samtale. De hadde bestemt seg for å ikke si noe dersom noen medier ringte dem. Men vi kunne ikke gi oss der. Vi visste at noen hadde sendt oss dette tipset. Kanskje kunne det være noen på listen med navn? Håpet var at noen ville prate med oss. Mange sa det samme som styrelederen. Etter hvert fikk vi også tak i enkelte som ville snakke med NRK.

Det var likevel begrenset av informasjon de hadde å komme med. Vi fikk noen beskrivelser av mannen. Og noen av dem kunne fortelle litt om inntrykket de hadde av ham. Disse få enkle opplysningene tror vi gjorde mye for saken. Andre ga oss også en pekepinn på hva vi

burde se på nærmere: for hva hadde egentlig skjedd med all posten som mannen hadde fått opp igjennom alle disse årene?

På tur i mannens nabolag

Det var fortsatt et ønske om å komme i kontakt med noen som faktisk hadde kjent mannen. Kanskje kunne det være noen i nærområdet som hadde møtt ham og snakket med ham? På en kafe? På en pub?

Henriette brukte derfor en dag i mannens nabolag. Hun var utenfor blokka der han bodde, var innom kafeen der pensjonistene sitter på dagtid, og lette etter en nabolagspub. Hun snakket i det hele tatt med veldig mange mennesker. Hun kom også i kontakt med en kilde som hadde noe informasjon. Men fant ingen som kjente mannen.

Tall og statistikk

Omtrent her begynte vi virkelig å se for oss at dette kunne bli en langlesing. Vi hadde mye informasjon. Men kanskje kunne vi klare å løfte mannens historie. For hvor mange blir egentlig liggende døde rundt omkring i Norge over en lengre periode, hvert år? Vi ringte rundt til politidistrikter over hele landet.

Vi hadde allerede fått tall fra Oslo-politidistrikt for de to siste årene, og vi så for oss at dette skulle være greit å samle inn fra alle. Men den gang ei. Det viste seg ingen av de andre distriktene har noen oversikt over dette. Det krever manuell gjennomgang av politiloggene. Vi sendte forespørslers til alle distriktene.

Innlandet, Agder, Trøndelag, Nordland, Sør-Vest og Troms svarte alle at de enten ikke hadde kapasitet til å prioritere dette, at de ikke hadde en slik oversikt eller at det ikke ville være sikre tall fordi det ikke ligger opplysninger om liggetid i alle saker. Noen av distriktene svarte ikke i det hele tatt.

I tillegg ble vi gjort oppmerksomme på at det var gått opp en lignende runde fra en annen avdeling i NRK litt tidligere samme år, i forbindelse med [Brennpunktdokumentaren om Anne](#), som ble liggende død i tre uker før hun ble funnet.

Både Nordland, Agder, Troms, og Øst avslo innsynsbegjæringen den gang. Trøndelag var det eneste distriktet som leverte en oversikt.

Her stoppet dermed jakten på flere tall. Konklusjonen var at det ville gi for lite tilbake, i forhold til hvor ressurskrevende det ville være å følge opp alle disse distriktene. Flere distrikter hevdet også at det ikke ville være mulig å få til.

Jakten på forlovere

Vi ville jo veldig gjerne forsøke å komme i kontakt med noen som kunne kjenne ham. Men det måtte bli noen andre enn familien, som hadde gjort det tydelig at de ikke ønsket å snakke med oss. Vi forsøkte derfor å finne svar i kirkebøkene fra menigheten der det ene ekteskapet hans ble inngått. Bøkene skal inneholde navn på forlovere, og ville være et viktig spor.

Ar. 1961.		D. I ekteskap						inntrådte.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Nr.	Under hvilken datum er ekteskapet stiftet	Hvilket gifte 1ste, 2det 3dje o.s.v. Brdg. Brud.	Brudgommens og brudens fulle navn	Brudgommens borgelige stilling (næringsvei) og bopel	Brudgommens fødested	brudens fødselsår	a) Når og hvor konfirmeret, såfremt konfirmasjonen er foregått utenfor sognet og b) hvor sist gått til alters	Brudgommens fars og brudens fars fulle navn og borgelige stillinger (næringsvei)	Forlovenes navn og bopel	Tillysningsdagens eller, såfremt tillysning ikke har funnet sted, etter hvilken bevilning	Legiti for in i Eski samt fi stilltel vidt tilto

Kirke- og klokkebøker inneholder informasjon om ektefeller og forlovere.

Det skulle bli vanskeligere enn vi så for oss. Vi hadde dato og navn på kirken fra Norsk lysningsblad, og gikk til Digitalarkivet.no der vi finner digitaliserte kirkebøker fra hele Norge. Men kirkebøker fra menigheten manglet for hele tiåret vi trengte innsyn i. Vi etterlyste boka hos Statsarkivet i Oslo, som kunne opplyse om at menigheten ikke hadde avlevert kirkebøker eller klokkebøker fra disse årene.

Vårt eneste håp ble dermed å finne originalen, så vi måtte kontakte menigheten direkte. Ingeborg snakket med daglig leder i kirken, som tok på seg oppdraget med å finne den aktuelle kirkeboka. Selve kirka var under oppussing og plastet inn, men de lette både på loft og kjeller, uten å finne den. Også nabokirkene ble gjennomløst, og det aller siste håpet var at kirkeboka kunne ligge nedlåst i en safe – men i en nedstengt kirke fant de ikke nøkkelen. De lovet å se på saken, og etter en uke fikk vi følgende svar fra kirken:

"Safen er åpnet. Den inneholdt noen oppsigelser, regnskap, utgåtte mynter og en installasjons-CDRom for Windows 98. Men dessverre ingen gamle kirkebøker. Jeg må fortsette å grave i hva som kan ha skjedd, men kommer altså ikke til å ha noen opplysninger til deg med det første. Beklaget."

Der stoppet sporet som kunne ført til at vi fant forlovene i bryllupet. Kirken har rett og slett mistet en av kirkebøkene, og informasjonen tapt for ettertiden.

Sosiale medier

Vi satt jo også på informasjon om barna til mannen fra skifteopplysningene. På Facebook fant vi flere av dem, alle med delvis åpne profiler. Langt tilbake på en av profilene fant vi også et innlegg som handlet om den døde mannen. Et innlegg som handlet om familiedynamikken og relasjoner. Og som underbygget det inntrykket vi hadde om at dette var en mann som i stod grad hadde valgt et liv i ensomheten. Dette ble selvfølgelig ikke publisert. Vi bestemte oss tidlig for at denne mannen og hans familie skulle få være anonyme. Vi skriver mer om dette i avsnittet om etikk. Men små detaljer som dette ga oss likevel en slags oversikt og et inntrykk av mannens liv, som vi tror hjalp oss til å kunne skildre ham så riktig som mulig.

Hva skal det bli til?

Etter hvert ble det helt tydelig at vi ville lage en langlesing til nrk.no. Vi formaliserte arbeidet og teamet som jobbet med dette.

Koble på et team

Nå var vi altså et mer organisert team; Henriette Mordt som journalist, Ingeborg Rygh Hjorten og Olav Holger Næss på reserch, Anette Holth Hansen som reportasjeleder og Anne Vinding, som da var digital utviklingsleder hos oss. I tillegg ble Ingrid Reime fra Visuell

historieutvikling koblet på. Henriette, Anette, Anne og Ingrid hadde jevnlig møter for å snakke sammen om illustrasjoner, hvor langt arbeidet hadde kommet og hva som stod igjen. Vi diskuterte hvilke kilder som burde med, hva som måtte forenkles og lignende. Det ble skrevet referater fra møtene, slik at alle visste hva vi jobbet mot.

Jakten på flere svar: posten, pensjonen og den ukjente adressen

Vi visste nå mye av hvem den døde mannen var. Vi hadde funnet frem til ekteskap, barn og hvor han hadde levd. Politiet hadde gitt oss opplysninger om hvordan han døde, hvem som oppdaget han, hvordan han ble funnet og hvordan etterforskningen viste at han nok hadde levd et liv uten særlig mye kontakt med andre. Politiet hadde også fortalt at regninger hadde blitt betalt på autotrekk. Og at alt derfor hadde rullet og gått i mange år, av seg selv. Naboer og andre hadde supplert med et slags inntrykk og en beskrivelse av mannen.

Men disse opplysningene i seg selv var ikke nok til å svare på vårt hovedspørsmål: Hvordan er det mulig å bli liggende død i en leilighet i ni år, uten at noen oppdager det?

Vår teori var: Kunne dette skjedd for 30 år siden? Eller er det samfunnet og den teknologiske utviklingen som har gjort dette mulig?

Nå begynte jakten på svarene: Hva hadde skjedd med all posten? Hvorfor ble det ikke oppdaget at han etter 2018 ikke var registrert med noe bosted? Og hvordan ble regningene betalt etter at pensjonen hans ble stanset samme år?

NAV

Vi satt på en hel del opplysninger vi måtte få sjekket ut. Vi visste at pensjonen ble stanset i 2018. Hvorfor det? Og hvordan endte han opp med å ikke være registrert med noen adresse?

Vi visste at NAV hadde forsøkt å komme i kontakt med ham på et tidspunkt. Den opplysningen fikk vi av politiet. Det var også de som fortalte at regningene som kom inn og ikke ble betalt, endte opp hos betalingsinstitusjoner. Og til slutt ble betalt av NAV med pensjonen de hadde stanset.

Men hvorfor ble pensjon stanset? Og hva gjorde NAV da de ikke fikk tak i mannen?

Vi tok kontakt med NAV og skatteetaten. Kontakten med NAV starten med en runddans. Vi tok først kontakt med pressekontakten hos NAV sentralt. Her fikk vi vite at de ikke kommenterer enkeltsaker. Dette var vi forberedte på. Vi trengte likevel svar på hva slags rutiner de har når de ikke får tak i folk. Og hva som skal til for å stanse pensjonen til noen. De ba oss sende en e-post med spørsmål. Vi ba om svar på følgende:

- *Hva tenker NAV om at mennesker i NAV-systemet kan ligge død i leiligheten sin i mange år, uten at det blir oppdaget?*
- *Hva gjør NAV dersom dere forsøker å få tak i noen, men dere ikke får tak i dem?*
- *Jeg vet at det på et tidspunkt ble registrert at denne personen var uten fast bopel i folkeregisteret. Fordi NAV ikke fikk tak i mannen, ble pensjonen hans etter hvert stanset. I slike situasjoner, hva slags innsats gjør NAV for å få kontakt med de det gjelder?*

- *Det er jo ikke første gangen mennesker blir liggende lenge i leiligheter uten å bli funnet. Hva slags rutiner har NAV for å bidra til at det ikke skjer?*
- *Hva slags samfunnsansvar tenker dere at NAV har for å bidra til at det ikke skjer?*
- *Vil det være aktuelt for NAV å samarbeide om nye systemer, for å unngå slike ting? (Slik som samtykke basert lånesøknad, som er et samarbeid mellom skatteetaten, finans Norge og Brønnøysundregisteret). Har det vært vurdert eller kunne man vurdere et slikt samarbeid mellom for eksempel posten, NAV og banker, for å flagge slike tilfeller?*

Etter hvert fikk vi svar av NAV Oslo, som hadde fått videresendt e-posten av NAV sentralt. NAV Oslo henviste videre til Oslo kommune, fordi det er kommunen som har ansvaret for de sosiale tjenestene i bydelene og NAV-kontorene i Oslo.

Her er ansvaret tydelig delt og pulverisert. Vi trengte svar på NAV sine rutiner. For det var NAV som stanset pensjonen. Ikke Oslo kommune.

Henriette svarte derfor at hun ikke helt forstod hvorfor de henviste videre til kommunen, og stilte spørsmål ved hvem som har ansvaret for hva. Vi etterlyste også hvem som kunne svare på NAV sine retningslinjer generelt, og om NAV-kontorene i Oslo har egne retningslinjer, siden de sendte det videre til kommunen.

Dagen etter fikk vi igjen svar fra NAV Oslo. Der kom det frem at det er Arbeids- og velferdsdirektoratet som kan svare på hva som er rutinene når NAV Familie og pensjonsytelser oppdager at en som mottar pensjon ikke har en folkeregistrert eller midlertidig adresse. NAV-kontorene har i utgangspunktet ikke ansvaret for utbetaling av pensjon.

Vi skulle altså snakke med NAV sentralt, som vi først tok kontakt med.

Til slutt fikk vi altså et svar fra NAV. Der hadde pressekontakt Tone Kathrin Dehli fått fagavdelingen til å svare:

Generelt for pensjonssaker er det ikke uvanlig at det er lite kontakt mellom mottakeren og NAV. Det blir heller ikke utført faste kontroller av om pensjonister bosatt i Norge er i live.

Dersom NAV Familie- og pensjonsytelser kontakter en mottaker av pensjonsytelser, men ikke lykkes med å få tak i vedkommende, har vi rutiner for oppfølging som trer i kraft. I saker der det mangler korrekt adresse undersøker vi, for eksempel, om personen mottar andre ytelser fra NAV, i tilfelle kontaktinformasjon er registrert der. I noen tilfeller ringer vi lokalt NAV-kontor, kommune eller bank. Vi sjekker også kilder som nummeropplysning.

I tilfeller der vi ikke får bekreftet at personen er i live, eller om hen oppholder seg i Norge, blir pensjonen midlertidig stanset. Tar vedkommende kontakt med NAV, vil hen få hjelp til å registrere korrekt adresse, og vi setter i gang utbetalingen igjen.

Posten

Et stort mysterium var mannens post og postkasse. Dette undret vi lenge på. Vi hadde kilder som mente at denne postkassen måtte ha blitt tømt på et eller annet tidspunkt. For å beskytte kildene, kan vi ikke gå nærmere inn på hvorfor de mente det. Det viste seg også å være uhyre vanskelig å verifisere eller bevise.

Vi tenkte mye på hva som måtte ha skjedd med all posten han fikk. Han lå død i ni år. Postkassa må jo ha blitt full på et eller annet tidspunkt?

Vi sjekket først med Posten hvor mye post en gjennomsnittsnordmann egentlig får. Det vil kunne si noe om hvor mye post den døde mannen kan ha fått. Med tallene fra posten regnet vi ut at mannen, dersom han var en gjennomsnittlig brevmodtager, trolig hadde fått 1400 brev i posten i løpet av de ni årene han lå død uoppdaget.

Som alle andre kunne heller ikke posten si noe om enkeltsaker. Derfor etterspurte vi deres rutiner. De svarte:

Det vil da bli lagt et skriv i postkassen om at postkassen er full og vi ikke får lagt mer post i den. I skrivet så kommer det også frem at vi oppbevarer posten i 14 dager før den blir sendt i retur til avsender. Postbud følger da med i dagene og legger posten i postkassen om den blir tømt. Posten som allerede ligger i postkassen skal bli liggende

Politiet fant post i postkassa som var fra 2013. Posten mener ingen hos dem hadde tømt postkassa. Dermed er det fortsatt et mysterium hva som har skjedd med posten som må ha dumpet ned i postkassa til mannen mellom 2011-2013. Når posten ikke kan si noe mer, kildene ikke vet hvordan det kan ha skjedd og politiet heller ikke har noen svar, så var det rett og slett umulig å finne ut noe mer. Kanskje var det en feil som gjorde at et brev i 2013 fikk plass i postkassa? Kanskje har et postbud tømt postkassa, uten å kjenne godt nok til rutinene?

Vi fikk heller ikke noe svar på når posten begynte å sende i retur, fordi de ikke kan si noe om enkeltsaker. Dermed er denne delen av saken fortsatt et mysterium.

Skatteetaten

Det er utfordrende at vi ikke vil få vite akkurat hva som skjedde, siden ingen av disse etaten kan svare på enkeltsaker. Posten og NAV ga oss likevel svar på hvordan det mest sannsynlig skjedde.

Men vi hadde ennå ikke svar på hvorfor mannen ikke var registrert med noen adresse. Han eide jo tross alt leiligheten han bodde i. For å finne ut av dette tok vi kontakt med Skatteetaten. Der ble vi møtt med samme svar: taushetsplikten gjør at de ikke kan kommentere eller informere om enkeltsaker. Som forventet.

Hos Skatteetaten var det likevel enklere å få generelle svar på rutinene. De kunne nemlig fortelle om rutinene de hadde før 2018. Og dermed hadde vi en forklaring på hvordan mannen trolig endte opp med "uten kjent adresse" i folkeregisteret:

Tidligere opererte Skatteetaten med kontrolltiltak etter returpost. Det betyr at dersom posten (skattekort, selvangivelse osv.) fra Skatteetaten kom i retur to ganger, så kunne man etter saksbehandling bli registrert med 'uten kjent bosted'. Dette tiltaket eksisterer ikke lenger fordi vi i hovedsak nå benytter elektronisk kommunikasjon. Kontrolltiltak etter returpost tok ikke høyde for om en person eide en bolig eller ikke.

Kontroll etter returpost ble avsluttet for fem års tid tilbake. Med dagens kontrolltiltak ser vi etter om en person eier eiendom i Norge og tar hensyn til det når vi vurderer om vedkommende skal registreres 'uten kjent bosted' eller ikke.

Det er viktig å påpeke at en person som er registrert 'uten kjent bosted' fortsatt er registrert i Folkeregisteret.

Bursdagshilsen i avisa

Da vi lette etter personopplysninger i digitaliserte aviser, snublet vi over en notis som vi stusset på: En bursdagshilsen for hans 70-årsdag sto på trykk i mannens lokalavis – to år etter hans død.

Vi funderte først på: Hvem hadde sendt inn dette? Kunne det være en person som ikke visste at han var død? Dette var tidlig i researchfasen, og vi tenkte det måtte stemme at folk ikke hadde fått med seg at han var død. Håpet var at vi kunne finne personen som hadde sendt gratulasjon til avisa.

Men det skulle vise seg at selve 70-årsnotisen var automatisk generert fra NTBs jublantlister. Vi kontaktet NTB, som fortalte at jublantene automatisk plukkes ut basert på fødselsdager med runde tall kombinert med avisens nedslagsfelt.

Personlister hentes fra Skattelister og Folkeregisteret, som har lov til å dele navn, postnummer og sted, som igjen kan settes sammen til slike lister. NTB er dermed avhengig av at registrene er oppdaterte.

Så når folkeregisteret ikke hadde registrert ham som død, kom fødselsdagsmeldingen som en slags følgefeil.

Dermed var det ingen som hadde sendt inn bursdagshilsenen. Og heller ingen vi kunne komme i kontakt med.

Professoren

Vi ville ha med en kilde som kunne løfte saken til å dreie seg om noe mer enn bare historien til den døde mannen. Til dette var Arne Krokan rett mann: Han er professor i sosiologi ved NTNU, og er også brennende opptatt av hvordan ny teknologi endrer samfunnet.

Vi tok først en sjekketelefon til han, forklarte hva vi jobbet med og fikk raskt respons på at dette absolutt var noe han kunne tenke seg å si noe om. Det viste seg at han hadde en del tanker om hvordan dette kunne ha foregått. Og noen løsninger på hvordan systemene kunne bli bedre.

Etter research-samtalen ble vi enige om å gjøre et intervju noen dager senere. På grunn av pandemien lot det seg ikke gjennomføre ansikt til ansikt. Han var i Trondheim og Henriette Mordt i Oslo. Vi gjorde derfor intervju via telefon, med opptaker.

For å sørge for at vi hadde forstått professoren riktig, og at alt fortsatt var korrekt etter noen runder med bearbeiding, sendte vi alt tilbake til Krokan for gjennomlesning før publisering.

En sak med mange etiske vurderinger

Vi har flere ganger fundert på hva den døde mannen selv hadde syntes om denne saken. Hadde han likt at vi brettet ut historien hans på nett, tv og radio? Kanskje. Kanskje ikke.

Allerede i første møte med politiet fikk vi vite at familien ikke ønsket å snakke med oss. De ønsket heller ikke noe fokus på dem. Men de hadde respekt og forståelse for at saken var spesiell og at vi ville skrive om den.

Vi bestemte oss tidlig for at mannen skulle være anonym. Det er det flere grunner til. Den åpenbare grunnen er familiens ønske. Hadde vi navngitt mannen så hadde det vært enkelt å finne frem til familien også.

Men mannens navn var heller ikke relevant for å fortelle historien. Poenget er ikke å vite hvem han var og skue på livet hans. Mannens historie er eksempel på noe som skjer med jevne mellomrom. I 2021 lå 31 mennesker døde i Oslo, Asker eller Bærum i over sju dager før de ble funnet. 21 av dem var menn. Året før var det 27 mennesker. Året før der igjen var det 32. Én person lå død i nesten sju måneder, ifølge statistikk fra Oslo-politiet.

Navnet hans er egentlig ikke så relevant. Historien hans er det. For den viser hvordan samfunnet vårt muliggjorde at han ble liggende så lenge. I tillegg ber vær varsom plakaten oss i punkt 4.3 om å «*vise respekt for menneskers privatliv. Fremhev ikke personlige og private forhold når dette er saken uvedkommende*».

Vi ga ham derfor det fiktive navnet **Michael**.

Familien

Til tider var det fristende å ta opp telefonen og ringe noen i familien. Vi visste jo hvem de var. Kanskje ville de prate med oss likevel, om de bare forstod at historien var i gode hender? At vi ville ta vare på anonymiteten og Michael sin historie.

Vi gjorde ikke det. Ved en anledning ba Henriette likevel politiet ta en ny runde. Var de helt sikre på at de ikke ville bidra, så historien ble riktig fortalt? Da de for andre gang takket nei, måtte vi respektere det. Men vi hadde et lite håp om at noen ville kontakte oss etter at saken ble publisert. Det skjedde ikke.

Vi fikk likevel en form for tilbakemelding fra familien. Før publisering sendte vi saken av gårde til politiet, slik at familien skulle få anledning til å se den før den kom ut. Via politiet fikk vi vite at de var fornøyde med resultatet. Det var godt.

Men hva med alle detaljene?

Det er jo ikke bare navnet som kunne ha bidratt til å avsløre hvem mannen var. Når vi nå hadde landet trygt på at mannen skulle forbli anonym i saken, startet vi jobben med å finne ut hvilke detaljer vi kunne inkludere, og hvilke vi måtte droppe, for å bevare det sånn.

Men leter man lenge nok, så finner ofte man det man leter etter. Flere kilder er offentlige, og vi visste at det kunne være enkelt ivrige lesere som ville kunne finne frem til mannen uansett hva. Så fort vi sa at han hadde ligget død i ni år, så kan man i teorien klare å finne ham, om man leter lenge nok.

Samtidig må jo en del detaljer med, slik at vi kunne fortelle historien hans. Vi tror vi klarte å balansere detaljnivået på en god måte. Vi inkluderte hendelser i livet hans, men var generelle i omtalelsene av dem, slik som bryllup og antall barn. Vi nevnte verken alder eller

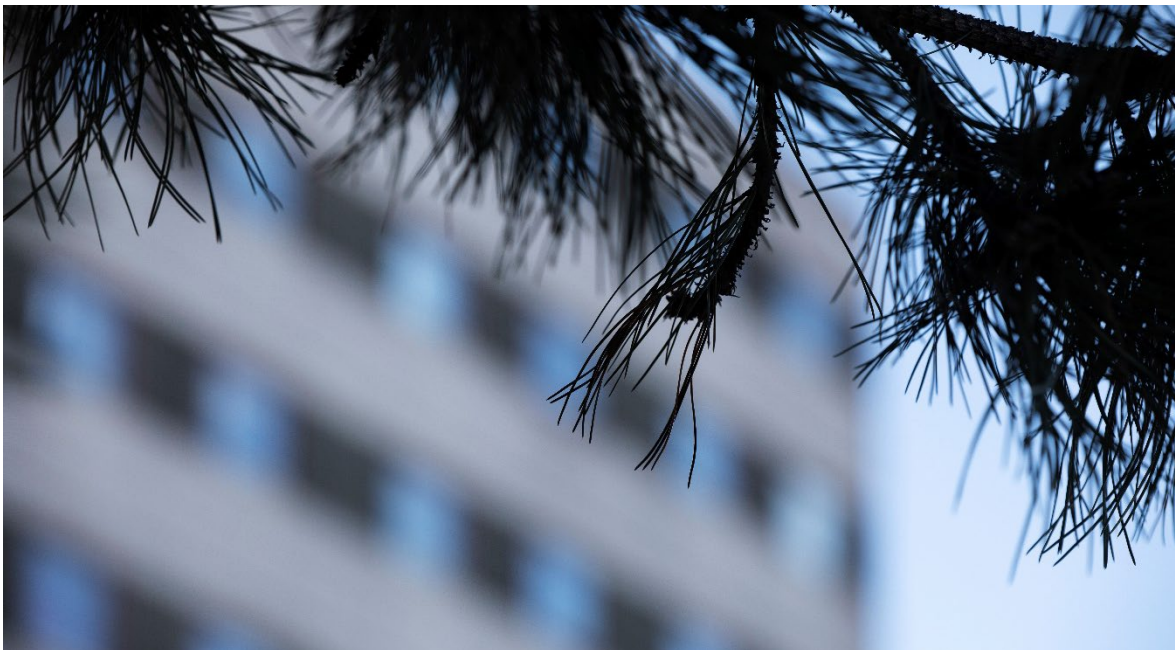
hvilken bydel han bodde i. Alle etiske avgjørelser ble diskutert med reportasjeleder Annette Holth Hansen og nyhetssjef Bjørnar Brechan.

Bilder

Vi hadde i utgangspunktet veldig lite bildetilfang til å fortelle historien. Vi visste at vi kom til å trenge bilder. Vi fikk noen bilder av politiet, blant annet av melken i kjøleskapet. Men likevel var utgangspunktet at vi hadde behov for flere bilder. Dette var også i fasen før vi visste hva som var mulig å få til av illustrasjoner.

Vi dro til stedet der han døde, hvor vi som nevnt ikke fikk lov til å komme inn i oppgangen. Lederen i borettslaget sa klart fra at de ikke ønsket å bidra i noe sak, av hensyn til familien.

Derfor tok vi bilder utenfor blokka, på offentlig grunn. Vårt viktigste fokus var å ta bilder som var anonyme nok til å kunne publiseres. Vi tok nærbilder av ytterdøra, postkassene gjennom vinduet og av fasaden. Med illustrasjoner på plass endte vi opp med å kun bruke ett bilde av fasaden. Et bilde anonymt nok til å kunne være en rekke boligblokker i hovedstadsområdet.

Bildetekst: Dette fotoet av bygningen der mannen bodde, er det eneste bildet vi endte opp med å bruke. Foto: Anders Fehn/NRK.

Lukkede kilder

I utgangspunktet bør vi som journalister tilstrebe å ha åpne kilder, som punkt 3.1 i vår varsom plakaten slår fast: «*Kilden for informasjon skal som hovedregel identifiseres, med mindre det er i konflikt med kildevernet eller hensynet til tredjeperson.*»

Men fordi Michael skulle være anonym, måtte også naboer og andre knyttet til saken forbli anonyme.

I tillegg var det flere av dem som ikke ønsket å snakke åpent. Slik vi oppfattet situasjonen hadde styrelederen bedt naboer og andre om å ikke snakke med oss. Derfor var de

engstelige for det. I dette tilfellet var ikke det noe problem, fordi en offentliggjøring av kilders navn uansett ville ha ført til identifisering av hvor Michael bodde.

Lukt

I etterkant av publisering har vi fått mange henvendelser med spørsmål om hvorfor jeg ikke har skrevet noe om hvordan det må ha luktet i leiligheten. For å være helt ærlig brukte vi ikke å mye krefter på å undersøke dette. Jeg stilte vel politiet et spørsmål om det i det aller første intervjuet, uten at det ble besvart.

Men det er irrelevant. Det tar fokuset vekk fra historien og føles "grafsete". Det var heller ingen som ringte politiet, basert på at det luktet der. Og derfor ikke relevant for hva som skjedde med ham.

Vi hadde hele tiden i bakhodet at dette er en sak om en død mann, som ikke kan tale sin egen sak. Vi var derfor bevisste på at vi ville ivareta hans integritet.

Det var mye informasjon vi kunne ha inkludert i saken. Men historien om Michael er også et eksempel på at det går an å fortelle en samfunnskritisk historie uten å fråse i personlige "tragedier".

I denne saken var det viktig av flere grunner. Først og fremst for mannens egen del, som ikke lenger har en stemme. Det var viktig for familien, som satt på sidelinjen og trolig gruet seg til det som skulle komme ut. Det var viktig for å beholde fokuset som lå i bunnen; at ingen egentlig har skylden for det som skjedde, men at samfunnet rundt ham har lagt til rette for at det kunne skje at han ble liggende død så lenge uten å bli funnet.

Hvem nådde vi, og hva oppnådde vi?

Etter å ha jobbet i flere måneder med saken, ble den publisert første påskedag, søndag 4. april 2021. Vi skjønnte raskt at den traff en nerve da lesertallene begynte å tikke inn.

Rekkevidde

Saken har til nå **947 509** sidevisninger. I tillegg traff vi en ung målgruppe. NRKs egne tall viser at 28 prosent av leserne var under 30 år. 211 000 unge leste denne saken, det betyr at **over en av fire unge** mellom 19-29 år leste historien.

Andelen med lav utdannelse mellom 30-49 år var 20,4 prosent. 25,6 prosent av trafikken kom fra Facebook.

Saken ble også sitert i VG, Aftenposten og flere andre norske aviser. I tillegg ble den sitert i flere utenlandske aviser, både i Tyskland, Danmark og Storbritannia.

Det høye lesertallet viser at saken satte dagsorden og engasjerte også på kryss av landegrensene. Vi håper det har skapt en bevissthet hos alle disse leserne; at det finnes mennesker blant oss som ikke blir plukket opp av verken systemer eller andre, selv etter at de er døde.

Hei,

Leste saken om Michael som døde i 2011, hadde ikke forventet å lese hele, men den var jo kjempebra skrevet og dødsinteressant. Kudos!)

Bildetekst: En ung lærling fra Kløfta sendte denne e-posten etter å ha lest saken.

Spørretimen

Saken engasjerte også politikere og andre med påvirkningskraft. Senterpartileder, og nå finansminister, Trygve Slagsvold Vedum tok til og med opp saken i [spørretimen på Stortinget 7.4.2021](#).

Vedum var kritisk til at det mulig for en person å ligge død i en leilighet i mange år - uten at det blir oppdaget. Alarmklokkene kunne ringt i mange etater, og at hvis etatene hadde snakket sammen, kunne dette vært fanget opp.

Han spurte daværende arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen om han ville be statlige etater gå gjennom sine rutiner og se hva de kan lære av denne saken, sånn at færrest mulig sånne saker skjer.

Isaksen svarte at han mente det burde tas en sjekk for å se om offentlige etater kan endre rutinene sine for å oppdage slike ting.

Det kom også et oppfølgingsspørsmål fra Jan Bøhler. Han viste til at etter 2013 var 199 personer Oslo og til dels Asker og Bærum, funnet etter å ha ligget døde i en uke eller mer, men ingen har oversikt over hele landet. Bøhler etterlyste et initiativ fra regjeringen til å lage en landsoversikt over mennesker som har lagt døde lenge før de ble funnet. Han viste til at vi ikke vet hvor mange det gjelder, og ønsket en oversikt over omfanget og alvoret i dette problemet.

Det ble ikke konkludert på dette spørsmålet, men debatten om ensomhet og isolasjon i samfunnet var løftet inn i Stortinget.

Etter dette skrev politisk redaktør i Aftenposten, Kjetil B. Alstadium, en skisse om det som hadde skjedd i spørretimen; [En lavmælt samtale om døden og ensomheten](#). Her skildrer han hvordan samtalen om denne saken ga et sjeldent øyeblikk av ettertenksomhet i spørretimen. Alstadium avsluttet slik:

Så dette ble også en del av historien om Michael: Elleve minutter til ettertanke i stortingssalen ti år etter hans død.

NAV vil samarbeide med andre

Vi spurte også NAV om de ville gjøre noe med problematikken. I en oppfølger publisert 04.04.21 (<https://www.nrk.no/osloogviken/1.15443212>) ble fungerende avdelingsleder i NAV, Liv T. Espedal, sitert. Hun ble spurt om NAV ville samarbeide med andre aktører for å lage et system som kan oppdage lignende eksempler.

Spørsmål sendt på e-post: Vil det være aktuelt for NAV å samarbeide om nye systemer, for å unngå slike ting? (Slik som samtykke basert lånesøknad, som er et samarbeid mellom skatteetaten, finans Norge og Brønnøysundregisteret). Har det vært vurdert eller kunne man vurdere et slikt samarbeid mellom for eksempel posten, NAV og banker, for å flagge slike tilfeller?

Svar fra Liv T. Espedal: NAV er positive til å samarbeide med andre aktører om slike løsninger, forutsatt at lovverk og finansiering gir rom for det.

Hvordan fortelle historien?

Med all denne informasjonen og intervjuene i boks, snudde vi fokuset mot hvordan vi skulle fortelle historien. Hvor skulle vi begynne?

Nå ungt

Vi ville nå ungt. Hvordan kunne vi hekte også de unge på denne historien, som i utgangspunktet handlet om en godt voksen mann og noen litt kompliserte prosesser i samfunnet. Vi grublet mye på dette. Så dukket ideen opp om at kanskje kunne vi knagge det alle hendelsene og episoder som hadde skjedd de siste årene. For helt tydelig å illustrere hvor lenge ni år egentlig er.

Noen ganger skal man også ha litt flaks. Og da vi litt tilfeldig søkte opp datoen som står som dødsdatoen for mannen fikk jeg en ide. Det er samme dag som Kate og prins William giftet seg. Kunne det både være en ung knagg, og hjelpe til å vise hvor mange år han har ligget der?

Visuelt

Vi ble enige om å gjøre introen til saken til et rent illustrert univers. På den måten ville vi sette en stemning for leseren, som skiller seg fra andre saker.

Det måtte vi både fordi vi hadde lite bilder, fordi mannen skulle være anonym og fordi vi ville gjøre historien mer allmenn. Ved å tegne en blokk, er det plutselig en hvilken som helst blokk. Historien kunne like gjerne handlet om din nabo. Det skal vekke en gjenkjennelse.

Valget om illustrasjoner gjorde det også lettere å inkludere inngangen vi hadde snakket om. En hendelse som mange husker fra sitt eget liv, et prinsebryllup. Selv med denne inngangen, gjorde illustrasjonene at det ikke brøt med den videre visuelle stemningen videre i saken.

Melken i kjøleskapet var viktig. Dette var et av få bilder vi hadde fått av politiet. Den gir også en assosiasjon til alles hverdag.

Assosiasjonen mellom melkekartong og fargene var ment å gjøre den til et slags symbol for saken. Valget av komplementære farger forsterker kontrastene mellom to leiligheter, der lykke og trygghet (bokstavelig talt) kan leve vegg i vegg med ensomhet og tragedie.

Ved å bruke disse som lys og skygge ønsket vi å vise hvor tett disse parallelle livene leves. Samtidig ville vi ikke å ikke gjøre historien for trist, ved beholde en viss grad av fargemetning i det visuelle universet.

Språk

Selve teksten kom i utgangspunktet ganske lett. Den er skrevet av Henriette Mordt, som kjente stoffet godt og hadde allerede jobbet med det en god stund. På hjemmekontor, med gule post-it lapper på veggen ble det skrevet. I mange dager.

Men alle vet at et førsteutkast ikke er godt nok. Så begynte rundene med reportasjeleder Anette Holt Hansen. Hun kom med tilbakemeldinger. Vi endret. Noe var vi enige. Noe var vi uenige om. Vi inngikk kompromisser. Og så en ny runde. Samme prosess. Igjen og igjen.

Det viktigste var å gjøre det helhetlig, som en historie. Unngå for mange tråder som tok oss utenfor selve historien. En del av dette var å bruke så få sitater som mulig. Vi siterte meningsinnhold. Men forsøkte så langt vi kunne å bruke egne ord for å fortelle historien, prosesser, fakta og mulige løsninger. Det krever at man virkelig har forstått det kilden sier.

Vi jobbet masse med å forklare og tydeliggjøre prosessene med NAV, skatteetaten og posten. Her fokuserte vi mye på at alt vi skrev ble riktig. At vi ikke forenklet for mye, slik at det vi skrev ikke lenger var rett.

Avsnitt ble flyttet opp og ned, og skrevet om. Helt til vi satt med en tekst vi følte var god. Og så gjorde vi det samme med inngangen og overskriften.

Helt til slutt ble saken sendt både til politiet og professor Arne Krokan for en gjennomgang. På den måten kunne vi forsikre oss om at de var gjengitt riktig og korrekt.

Oppfølgere

I tillegg til hovedoppslaget publisert 03.04.21: *Mannen som ikke ble savnet* (<https://www.nrk.no/osloogviken/xl/1.15337692>), har historien blitt fortalt i flere flater i NRK.

- Samme dag sendte Dagsrevyen reportasje. (<https://tv.nrk.no/se?v=NNFA19040321&t=935s>)
- Ordfører Marianne Borgen kommenterte, 04.04.2021: <https://www.nrk.no/osloogviken/1.15443212>
- Oppfølger med Roald Pettersen, som tok kontakt etter at den første saken kom, 12.04.2021: <https://www.nrk.no/osloogviken/1.15449221>
- Hvor mange ble funnet døde etter noe tid i 2021, 19.12.2021: <https://www.nrk.no/osloogviken/1.15762752>
- I tillegg ble saken meldt i dagsnytt, nyhetsmorgen, NRK Østlandssendingen morgensending 06.04.21, og det ble laget en episode i NRK podcasten *Oppdatert*.

Hva har vi lært?

Vi etterlater oss så mange spor; i kirkebøker, i offentlige papirer, i aviser, i adresseregistre og inntrykk vi gjør på naboer og kjente. Likevel går det an å dø helt alene uten at noen merker det. Og uten at noen skjønner det før det har gått ni år.

Det er nesten helt utrolig. Men ved å snu mange av brikkene i historien om Michael har vi lært hvordan det faktisk kan skje.

Og selv i møte med taushetsplikt i mange ledd, få kilder og en anonym manns historie så går det an å fortelle historien om hvordan det kan skje.

Håpet er at sakene kan bidra til bedre rutiner og mer samarbeid, slik at dette ikke skjer igjen.

Men denne jobben tar tid. For journalist Henriette Mordt var det en helt ny måte å jobbe på. Derfor var samarbeidet med alle innvoterte kjempeviktig. Det er fint å be om hjelp. Ingen kan alt alene. Og det er gøy når samarbeid på tvers av avdelinger i NRK ender opp som en av de best leste sakene til nrk.no i 2021.

Og så viste det seg at det likevel ikke var så skummelt, vanskelig og utfordrende som enn kanskje kunne se for seg før enn går i gang med noe slikt. Man lærer uendelig mye underveis i prosessen, som gjør enn enda bedre rustet til neste gang.